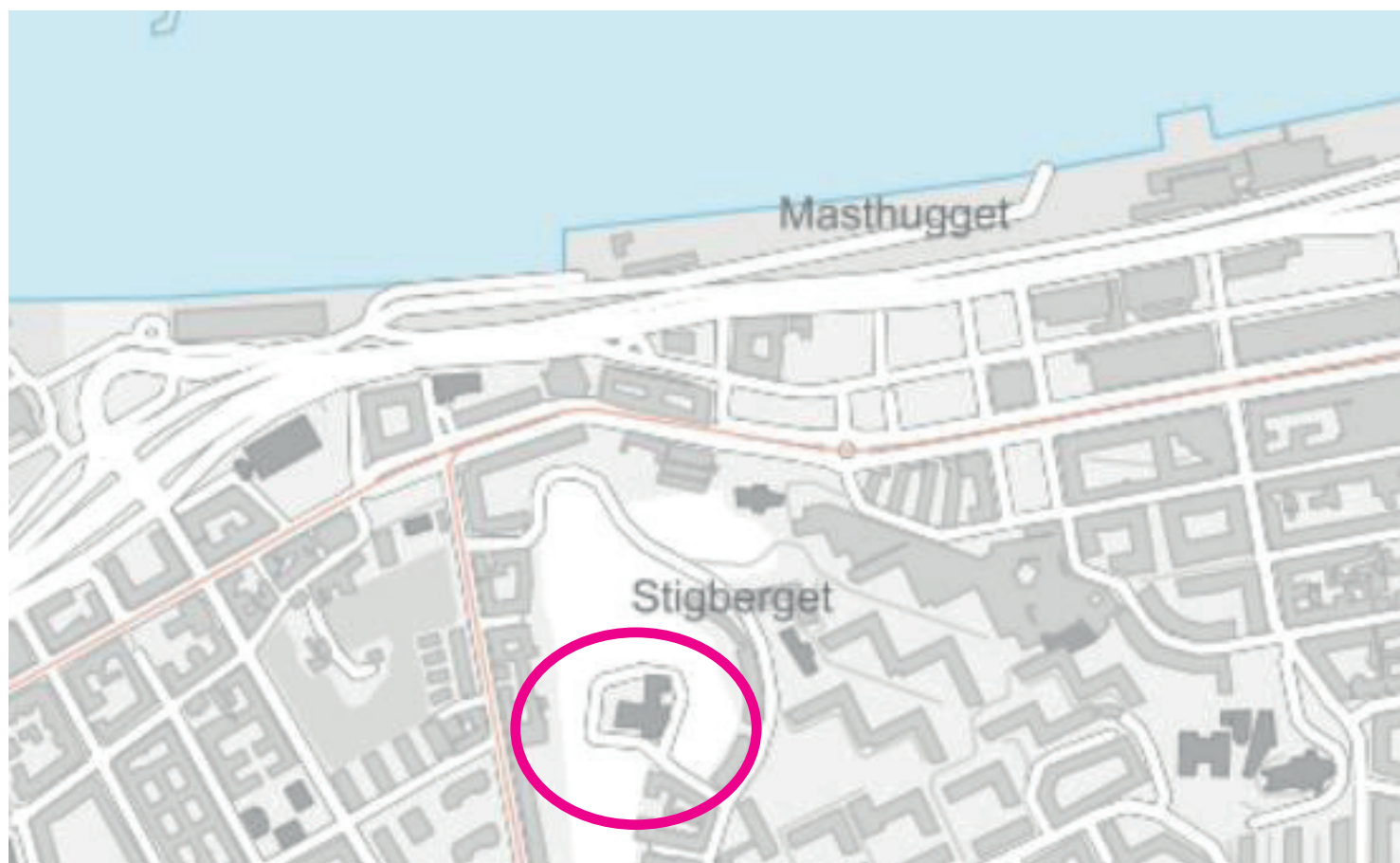

Bakgrundskarta från GoKart, Stadsbyggnadskontoret i Göteborg, 2019

ANTI-KVARISKMEDVERKAN MASTHUGGSKYRKAN KYRKA

Januari 2021

Kulturmiljörapport 2021:02

Kulturförvaltningens dnr 0319/20

Länsstyrelsens dnr 433-2166-2020

Beställare: Carl Johans pastorat, Bosse Almgren; tel 031-731 92 13

Projektledning: Göteborgs stift, Thomas Schadel; tel 031-771 29 95

Antikvarisk medverkan: Karin Nordström; tel 031- 368 36 13

Adress: Storebackengatan 15, Göteborg

Fastighetsbeteckning: Stigberget 713:94

Västra Götalands län, Göteborgs stad

Text och research: Karin Nordström

Foto: Karin Nordström och Anette Lindgren

Kartor och stadsplaner: Stadsbyggnadskontoret och lantmäteriet

Göteborgs Stadsmuseum

Norra Hamngatan 12, se-411 14 Göteborg

Tel: +46 (0)31-368 36 00

stadsmuseum@kultur.goteborg.se

INNEHÅLL

Antikvariskmedverkan masthuggskyrkan kyrka	2
Inledning	5
Syfte med projekten	5
Sammanfattande bedömning	5
Beslut	5
Handlingar	5
Antikvariskt kunskapsunderlag	5
Byggnadens kulturhistoriska skydd	5
Beskrivning	7
Genomförda åtgärder	9
Norra korsarmen	10
Ventilation	12
Passage	13
Södra korsarmen	14
Bilaga	17

Den norra korsarmen med den nya glasväggen notera också mellanväggen i trä med glasad överdel innanför glasväggen.

INLEDNING

Syfte med projekten

Syftet med projektet är att genom ombyggnad och anpassning av lokaler koncentrera församlingens verksamhet och arbetsplatser till Masthuggskyrkan. Två nya arbetsrum skapas under den norra läktaren i kyrkan med transparens mellan arbetsplatserna och kyrkorummet. På så sätt kan möten mellan besökare och medarbetare skapas.

Det befintliga glasrummet under den södra läktaren utrustas med ett pentry och blir mer användbart för verksamheten.

För att öka möjligheten till förvaringsutrymme omdisponeras passagen innanför den norra korsarmen.

Sammanfattande bedömning

Projektet har letts och skötts väl. Utförandet följer tillståndet från länsstyrelsen.

Beslut

Tillstånd från länsstyrelsen till gavs 2020-04-07 med diarienummer 433-2166-2020.

Handlingar

Ritningar upprättade av Defyra arkitekter daterade den 9 januari 2020. Därefter har de kompletterats med reviderade ritningar daterade den 6 mars 2020.

Genomförande

Projektet genomfördes under tidsperioden april 2020 till januari 2021.

Beställare: Carl Johans pastorat, Bosse Almgren; tel 031-731 92 13.

Entreprenör: Andreas Tellestam Tellestam Bygg 0709 34 80 90 andreas@tellestamsbygg.se
Sidoentreprenör: el S O El genom Kjell Andersson, tel. 0706 10 65 36.

Projektsamordning: Tomas Carlin DEFYRA Arkitekter AB 0708 57 25 69 tomas.carlin@krook.tjader.se

Projektör: Anna Dahlbom DEFYRA Arkitekter AB 0723 98 23 46 anna.dahlbom@krook.tjader.se
Ventilations stöd: Nasser Rakabdar Fastighetsingenjör, Göteborgsstift 0708 57 25 69 nasser.rakabdar@svenskakyrkan.se

Ljudisolerings konsult: Rolf Cedås Cedås Akustik 0703 27 65 52 rolf@cedasakustik.se

Antikvariskt kunskapsunderlag

Masthuggskyrkan Inventering av Göteborgs kyrkobyggnader Rapport år 2002.

Byggnadens kulturhistoriska skydd

Masthuggskyrkan är skyddad genom Kulturmiljölagens 4 kapitel.

Interiör mot koret

Interiör mot orgelläktaren

BESKRIVNING

Masthuggskyrkan byggdes mellan åren 1911-1914 och är ett välkänt landmärke i Göteborg. Från anläggningen har man en storslagen utsikt över staden, hamnen och havet.

Kyrkan är uppförd i en utpräglad nationalromantisk stil såväl till sin exteriör som till sin interiör. Arkitekt var Sigfrid Ericson. Även kyrkans interiör har en tydlig nationalromantisk gestaltning.

Masthuggskyrkan har en oregelbunden form med många sammanlänkade byggnadsdelar och är till största delen uppförd i rött tegel men murarnas nedre delar är beklädda med fältsten. Kyrkan är sammanbyggd med en expeditiönsbyggnad genom ett portvalv och sluter runt en grusad kyrkoplan genom omgivande murar. I den norra muren finns två öppningar, ett stenvall och en stiglucka.

Kyrkan är treskeppig med korsarmar och ett avdelat kor som är tydligt markerat genom ett triumfkrucifix över koröppningen och en skulpterad ängel på var sida. Taket av brunt liggtimmer dominerar rummet och står i kontrast till vägarna av vitmålat tegel och de tidstypiskt välvda småutsindlade fönstren.

Träpelare, balkar och läktarräcken har ett ornamentalt snideri där slingor är det vanligaste motivet men mer avancerade motiv förekommer, till exempel framställs "livets träd" på en av pelarna under södra korsarmen.

Fram till 2011 var kyrkan i stort sätt oförändrad sedan byggnadstiden 1914. År 2011 gjordes den första stora förändringen av kyrkorummet genom att ta bort bänkarna i korsmitten samt en inglasning av den södra korsarmen. Året därpå gjordes ombyggnader i annexet (expeditiönsbyggnaden) och 2019 installerades två toaletter i det sydvästra vindfånget.

Den norra korsarmen med den nya glasväggen.

Den södra korsarmen med det nya pentryt.

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

Inglasning för två kontorsrum har gjorts i norra tvärskeppet med i princip samma system som befintlig glasning mot södra tvärskeppet. Dock är den norra glasväggen ljudisolerad och där med något kraftigare. Glasväggarna i det norra tvärskeppet har gjorts med en bröstning i trä upp till höjden för kyrkbänkens ryggstöd. Gardinavskärmning kommer att sättas upp som insynsskydd. En bänk och den tidigare masiva skärmväggen har tagits bort. Den främre bänken är kvar och hamnar utanför de nya väggarna. Skiljevägg mellan kontorsrummen har klätts med träpanel och en glasad övre del för att bibehålla känslan av rymd och för att takbjälkarna och fönstret skall förbli synliga.

Ventilationen har löst genom anslutning till befintligt ventilationssystem på vinden. I kontorsrum sitter ventilationsdon för från- och tilluft högt upp på tegelväg-

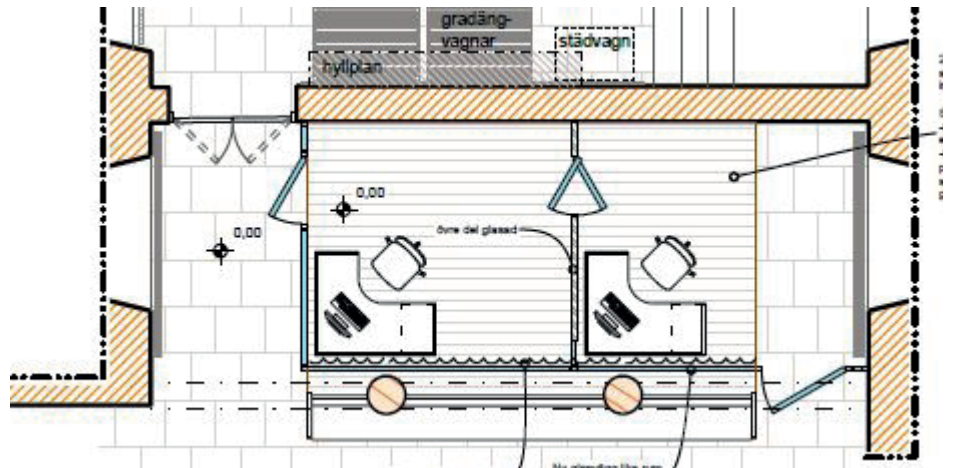
gen mot passagerummet. Kanalisationen har dragits dikt an taket i passagerum, därifrån vidare upp genom läktarbjälklag och sedan horisontellt till vinden för anslutning till befintligt aggregat.

Pentryfunktionerna har flyttats till södra tvärskeppets sydvästra hörn. Rummet kan därmed användas för kyrkkaffe. Skåpen täcks med lasymålade vikluckor. Vid rummets västra dörr har befintligt trägolv kompletterats och stålräcket intill steget har kortats.

I förbindelsegången mellan kyrkorummet och expeditionsbyggnaden har originalskåpen omdisponerats. Och samtliga skåp ryms nu längsmed den norra väggen.

Norra korsarmen

Skissen visar hur den norra korsarmen byggs om till två kontorsrum.

Befintligt trägolv i blivande kontor är uppbyggt på reglar vilket är bra för ljudisoleringen på mellanväggen. Ett nytt furugolv har lagts på reglarna.

Upplaget för befintlig pelare visar sig vid ombyggnaden av golvet i korsarmen.

Det östliga kontoret med glasvägg mot kyrkorummet och mellanvägg i trä mot nästa kontorsrum. Passbit mellan glasvägg och tak under läktarfront har klätts med stående panel lika bröstningen.

Det västliga kontorsrummet med glasvägg mot korridoren till passagerummet. Golvet är av furu (Baseco standard).

Den norra korsarmen före ombyggnaden.

Den norra korsarmen med en skärmvägg som avdelar ett litet föråd. Före ombyggnaden.

Den norra korsarmen som kontorsrum. Notera mellanväggen med sin högt sittande glasruta.

Den norra korsarmen ombyggd till kontorsrum och avdelad från kyrkorummet med en glasvägg.

Ventilation

Byggnadmälan är justerad avseende akustikdämpning i tak, vilket utgått efter synpunkt från stadsbyggnadskontoret. Notera ventilationsdon mellan takbjälkarna.

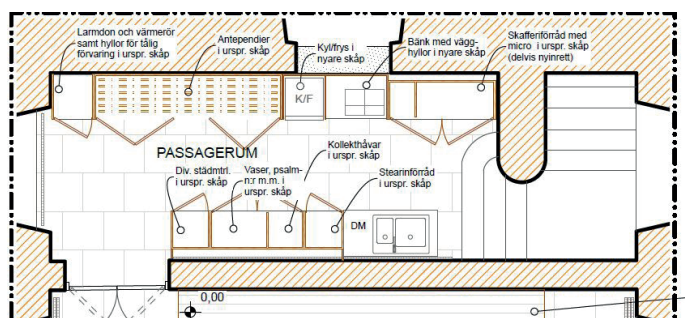

Ventilationen har löst genom anslutning till befintligt ventilationssystem på vinden. Bilden visar ventilationsrör i vindsgolvet.

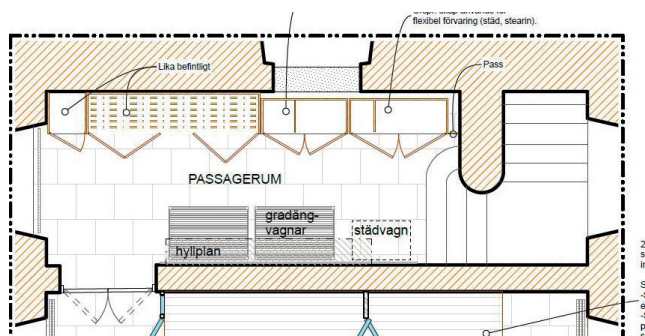

Ventilationskanalerna går ut via väggen vid el-centralen ut till passagerummet och ligger mellan takbjälkarna här.

Passage

Skissen visar skåpsinredningen i passagerummet före ombyggnaden. Fotot visar rummet före ombyggnaden.

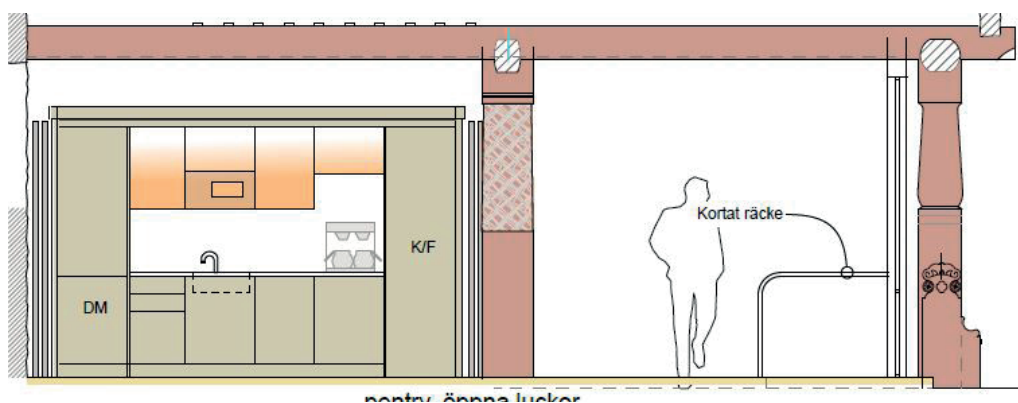

Skissen visar den förändrade placeringen av skåpsinredningen i passagerummet. Fotot visar rummet efter ombyggnaden.

Södra korsarmen

Den södra korsarmen med det nya pentryt.

Skissen visar pentryt och den ledstång som stödjer steget mot den bakre dörren. Fotot visar den kortade ledstången och det kompletterade golvet.

I den södra korsarmen finns flera pelare med snidad utsmyckning. Pelaren närmast pentryt föreställer Livets träd.

Efter montering av kyl- och frys kunde det konstateras att dörrarna kommer att slå i befintlig träpelare och ge nötnings-skador. För att förhindra detta hängs dörren till överskåpet om så att den slår åt andra hållet. På kyl- och frysдörrarna har en dörrstopp i gummi monterats.

En gummistopp har monterats på dörrarna

Gummistoppen ger frysдörren en distans till pelarens bas.

En gummistopp på kylskåpets dörren skapar en distans till pelarens sniderier.

Södra korsarmen 2012.

Norra korsarmen 2011

BILAGA

Antikvariskt kontrollplan gällande invändig ombyggnad av Masthuggskyrkan, Göteborg

Fastighet:	Stigberget 713:94
Adress:	Storebacken 15, Göteborg
Postadress:	Carl Johans Kyrkoplan 1, 414 55 Göteborg
Ärendenummer:	BN
Angående:	Anmälningsskyldig åtgärd underhåll kyrkobyggnad
Datum:	2020-04-22
Antikvariskt sakkunnig:	Karin Nordström, Göteborgs stadsmuseum Norra Hamngatan 12, 411 14 Göteborg. Tel. 031 368 3613

Bakgrund

Carl Johans pastorat i Svenska kyrkan planerar en invändig ombyggnad av Masthuggskyrkan.

Syfte med projektet

Syftet med projektet är att genom ombyggnad och anpassning av lokaler koncentrera församlingens verksamhet och arbetsplatser till Masthuggskyrkan. Två nya arbetsrum skapas under den norra läktaren i kyrkan med transparens mellan arbetsplatserna och kyrkorummet. På så sätt kan möten mellan besökare och medarbetare skapas. Det befintliga glasrummet under den södra läktaren utrustas med ett pentry och blir mer användbart för verksamheten. För att öka möjligheten till förvaringsutrymme omdisponeras passagen innanför den norra korsarmen.

Åtgärderna innebär att

- Inglasning för två kontorsrum görs i norra tvärskeppet med i princip samma system som befintlig glasning mot södra tvärskeppet. Gardinavskärmning för flexibelt insynsskydd ordnas. Ventilation sker genom anslutning till befintligt ventilationssystem på vind. I kontorsrum placeras ventilationsdon för från- och tilluft högt upp på vägg mot passagerum. Kanalisation dras dikt an tak i passagerum till detta rums nordvästra hörn, därifrån vidare upp genom läktarbjälklag och sedan horisontellt, nära golv vidare till vind för anslutning till befintligt aggregat.
- Skiljevägg mellan kontorsrum utförs tät med glasad övre del för att bibehålla känslan av rymd och för att takbjälkarna och fönstret skall förbli synliga.
- Pentryfunktionerna flyttas till södra tvärskeppets sydvästra hörn. Rummet kan därmed användas till kyrkkaffe. Skåpen får vikluckor. Skåpets utsidas dekormålas lika platsbyggda skåp i passagerum. I väst, norr om pentry, utvidgas befintligt trägolv så att det täcker ytterligare del av underliggande kalkstensgolv. Befintligt stålräcke intill dörr kortas.
- I förbindelsegången mellan kyrkorummet och expeditionsbyggnaden omdisponeras originalskåpen.

Byggnadens kulturhistoriska skydd

Gällande stadsplan tillkom 1964 och saknar därför skydds- och varsamhetsbestämmelser. Kyrka är skyddad enligt Kulturmiljölagens 4 kapitel och ligger inom område som är utpekad i Göteborgs kommuns bevarandeprogram för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Den omfattas därmed av Plan och bygglagen 8 kap. 13 § ”En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas” samt 10 kap. 7 § ”Kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs för att på ett ändamålsenligt sätt säkerställa att:

1. alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls,
2. förbudet mot förvanskning enligt 8 kap. 13 § följs, och
3. kraven på varsamhet enligt 8 kap. 17 och 18 §§ uppfylls.”

Beskrivning av Masthuggskyrkan

Masthuggskyrkan är ett välkänt landmärke i Göteborg. Från anläggningen har man en storlagen utsikt över staden, hamnen och havet. Kyrkan är det främsta exempel på det nationalromantiska stilidealet i Göteborg tillsammans med Röhsska museet. I *Inventering av Göteborgs kyrkobyggnader Rapport 2, 1999, Masthuggskyrkan*, bedöms Masthuggskyrkan tillhöra ”den svenska nationalromantikens främsta byggnadsverk” och i Wikipedia räknas Masthuggskyrkan upp bland landets betydande byggnadsverk från denna tid.

Masthuggskyrkan har en oregelbunden form med många sammanlänkade byggnadsdelar och är till största delen uppförd i rött tegel men murarnas nedre delar är beklädda med fältsten. Kyrkan är sammanbyggd med en expeditionsbyggnad genom ett portvalv och sluter runt en grusad kyrkoplan genom omgivande murar. Anläggningen med det karaktäristiska fyrkantiga tornet i mitten för tankarna till en borggård.

Även kyrkans interiör har en tydlig nationalromantisk gestaltning. Kyrkan är treskeppig med korsarmar och ett avdelat kor som är tydligt markerat genom ett triumfkrucifix över koröppningen och en skulpterad ängel på var sida. Taket av brunt liggtimmer dominerar rummet och står i kontrast till väggarna av vitmålat tegel och de tidstypiskt välvda smårutsindelade fönstren. Träpelare, balkar och läktarräcken har ett ornamentalt snideri där slingor är det vanligaste

motivet men mer avancerade motiv förekommer, till exempel framställs "livets träd" på en av pelarna under södra korsarmen.

Historik

Masthuggskyrkan byggdes mellan åren 1911-1914 och är uppförd i en utpräglad nationalromantisk stil såväl till sin exteriör som till sin interiör. Arkitekt var Sigfrid Ericson.

Kyrkan har ända från första året haft problem med vatteninträngning särskilt genom södra och västra murarna och torntaket. Olika upprepade försök att åtgärda detta har gjorts under åren från året efter invigningen och kontinuerligt. Fram till 2011 var kyrkan i stort sätt oförändrad sedan byggnadstiden 1914. År 2011 gjordes den första stora förändringen av kyrkorummet genom att ta bort bänkarna i korsmitten samt en inglasning av den södra korsarmen. Året därpå gjordes ombyggnader i annexet (expeditionsbyggnaden) och 2019 installerades två toaletter i det sydvästra vindfånget.

Antikvariskt kunskapsunderlag

Inventering av Göteborgs kyrkobyggnader Rapport 2 Masthuggskyrkan Göteborgs kyrkoförvaltning 1999.

Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister, <http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/byggnad/visaHistorik.raa?byggnadId=21400000238459&page=historik&visaHistorik=true>

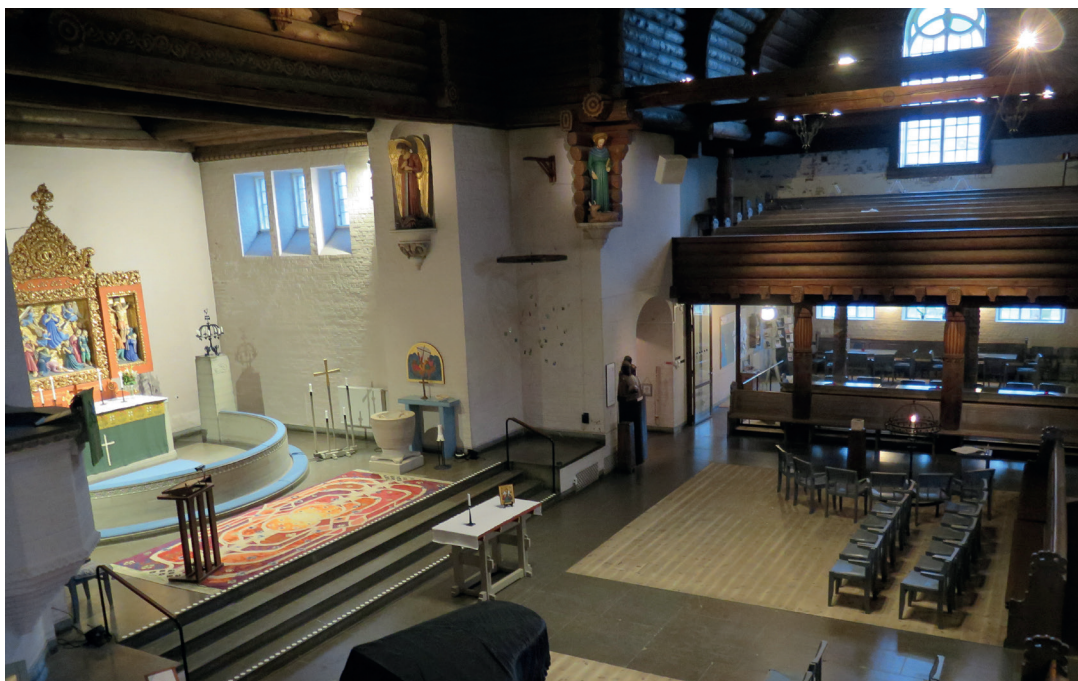
Riktlinjer för bevarande och utformning

Beslut om tillstånd enligt 4 kap kulturniljölagen gavs 2020 04 07 av länsstyrelsen.

Arbetet ska utföras i enlighet handlingar upprättad av DEFYRA Arkitekter AB daterade den 9 januari 2020 med reviderade ritningar daterade den 6 mars 2020.

Arbetet ska utföras av entreprenör med väl dokumenterad erfarenhet av liknande arbeten.

Arbetet ska utföras med material och metoder som bevarar kyrkans och kyrkotomtens kulturhistoriska värde.

Antikvarisk kontrollplan - kontrollpunkter

Lokalitet	Arbetsmoment	Antikvarisk kommentar	Notering
Södra korsarmen	Pentryförses med heltäckande vickluckor, som dekormålas.	Povmålning innan beslut	Syn 16/10 Godkänt grå lasyr, dekorationsmåleri utgår
Södra korsarmen	Anpassning av golv och handledare. Trägolvet utökas något och befintligt räcke kortas	Detaljutförning diskuteras	Syn 17/12
Södra korsarmen	Ventilation	Besiktas	Syn 16/10
Norra korsarmen	Trägolvet sänks till kalkstensgolvet nivå.	Detaljutförning	Godkänts 8/9
Norra korsarmen	Glasvägg och dörr mot kyrkorummet. Inglasningen utformas likt befintligt glasparti i södra tvärskeppet. Glasväggarna förses med en bröstning och gardinavskärmning som insynsskydd.	Detaljutförning diskuteras. Tex, var glasavskiljarna hamnar osv.	Godkänts
Norra korsarmen	Glasvägg mellan kontorsrummen. Mellanväggen kläs med träpanel och får en glasad övre del.	Detaljutförning diskuteras	Justerats 29/10 och godkänts
Norra korsarmen	Läktartaket ljudisolas	Bjälkarna ska vara väl synliga	Utgår, taket isoleras inte
Norra korsarmen	Ventilation anordnas genom ny kanalisation upp till vinden.	Detaljutförning diskuteras	Bra lösning i golv-godkänns
Norra korsarmen	Vägg mot ny passage	Detaljutförning diskuteras	Godkänns
Norra korsarmen	Den främre bänken bibehålls.	Besiktas	Godkänns
Passage	Den äldre skåpinredningen bevaras med mindre justeringar.	Detaljutförning diskuteras	Godkänns
Passage	Ventilation	Detaljutförning diskuteras	Godkänt omålade rör 29/10
Norra läktaren	Ventilation	Detaljutförning diskuteras	Godkänt

GÖTEBORGS STADSMUSEUM
2020 04 23

Karin Nordström
bebyggelseantikvarie
Stadsutvecklingsenheten